

Kompostování nezastavíš!

| Hana Doležalová, Ekodomov, z.s.

Začátek nového roku nám přinesl nový zákon o odpadech, na který jsme čekali skoro deset let. I když směřuje k postupnému ukončení skládkování, posouvá zároveň datum zákazu skládkování recyklovatelných, biologicky rozložitelných a výhřevných odpadů z původně plánovaného roku 2024 až na rok 2030.

Zpráva o životním prostředí ČR za rok 2019 uvádí, že produkce odpadů stále roste, v případě komunálních odpadů za posledních 10 let o 10 %. Velkou část tohoto množství přitom tvoří bioodpad. Na skládkách ho každoročně skončí milion tun a od roku 2000 kvůli němu vzrostly emise skleníkových plynů z odpadů o 47 %. Čísla napovídají, že organický materiál, který bychom mohli ve formě kompostu využít třeba k rozšiřování zelené infrastruktury města, zatím přispívá spíše k oteplování klimatu.

Kam s ním?

Když se v nedávno provedeném výzkumu (Eva Perůtková, Třídění bioodpadu, 2019, <https://trideni-bio-odpadu.vyplnto.cz>) odborníci občanů ptali, co dělají pro ochranu životního prostředí, 95 % odpovědělo: třídím vyprodukovaný odpad. Bioodpad separovalo 68 % dotázaných, z toho 62 % vyhazovalo organický materiál do zahradního kompostéru, 11 % k tomuto účelu používalo hnědou popelnicí, 9 % vermikompostér umístěný venku a 7 % interiérový vermikompostér. Společně se sousedy kompostovalo jen 4 % dotázaných.

Ukazuje se, že převážná část bioodpadu, který „škodí“ na skládkách, vzniká v domácnostech panelových nebo činžovních domů bez zahrady, kde je příležitost k likvidaci bioodpadu omezená. Hlavním důvodem, kterým respondenti ospravedlňovali, proč se do kompostování nepustí, byl ten, že „nemají kompostér kam umístit“ (62 %). Až 43 % nekompostujících plánuje, že v budoucnu začnou bioodpad třídít a kompostovat. Až k tomu budou mít příležitost.

Kompostování ve městě?

Ze všech možností se zatím ve městě nejméně uplatňuje komunitní kompostování. Jeho úspěch závisí na schopnosti lidí dát se dohromady a najít ve svém středu správce, který bude celý proces koordinovat. Záleží také na výběru vhodného kompostéru. Ten totiž zpravidla stojí na veřejně přístupném místě, takže by měl být odolný vůči vandalům, povětrnostním podmínkám i hlodavcům. Musí být uzavřený a přístupný jen pro kompostující komunitu, aby nehrozila kontaminace obsahu. Výhodou je zateplení, díky němuž se kompostovací procesy urychlují a nezastaví se dokonce ani v zimě.

Generace Nula

V roce 2005 takový kompostér vyvinula a vyrobila nezisková organizace Ekodomov, která se dlouhodobě věnuje popularizaci třídění bioodpadu a kompostování. V Praze se komunitní kompostér SIVA poprvé instaloval na sídlišti v Řepích v roce 2007 a od té doby tu kompostování bez přestávky „jede“.

První dvě „kouzelné bedny“ sem pořídilo hlavní město Praha, další koupila městská část Praha 17, jiné soukromí dárci. A protože kapacita stále nestačila, podala jedna ze zakládajících členek neformálního kompostovacího spolku Dušana Kozlovská v roce 2018 žádost na Magistrát hl. m. Prahy a získala další dvě velké dvoukomorové SIVY. „Tehdy jsem se zavázala, že kompostování udělám PR v místním časopise. I díky tomu začalo kompostovat mnohem víc lidí. Hlásili se nám zájemci ze Starých Řep i ze sídliště

a kompostéry se začaly strašně rychle plnit,“ říká Kozlovská.

V tu chvíli chtěla další ze zakladatelek Ivana Štětínová příliv zájemců stopnout. Obhospodařování kompostérů ji po jedenácti letech začalo zmáhat, navíc už v té době měla nakročeno k založení řepské komunitní zahrady. Dušana Kozlovská ale věděla, že sousedé, které odmítnou, pravděpodobně nepůjdou a nepořídí si hnědou popelnicí. Mnohem spíše na třídění bioodpadu a kompostování rezignují. „Ve finále to dopadlo tak, že si Ivana Štětínová vzala na starost jeden dvoukomorový kompostér a ten zbytek spadl na mě, takže jich teď mám na triku pět,“ rekapituluje řepská správkyně kompostérů.

S rostoucím počtem kompostujících je v kompostérech tak rychlá obrátka, že materiál nestihne pořádně zetlít, takže se nedá použít jako klasický humus. „Házíme ho okolo stromů nebo do trávníku, a navíc přidáváme štěpku, kterou si sami vyrábíme. Snažíme se hlavně zvýšit množství organické hmoty v půdě. Jinak ty trávníky nejsou vůbec schopné zadržet vodu a v létě bývá sídliště strašně rozpálené. Už dvakrát se nám ale stalo, že náš kompost a štěpku omylem odvezla úklidová firma v rámci likvidace podzimního listí!“ vysvětluje Dušana.

A jak se dá péče o pět kompostérů zvládnout? „Pro mě je nejjednodušší popadnout ruce a manžela. Pomáhá mi s tím ale taky jedna sousedka a pak tu máme jednoho kompostujícího pána, který se pravidelně účastní přehazování... Stejně u toho musím být, vytáhat náradí z kočárkárny, položit sem igelit, aby to nepadalo na chodník. Než tohle všechno někomu vysvětlím a předám mu klíče, tak to máme během jednoho odpoledne hotové,“ uvádí paní Dušana.

Na to, abychom se bavily o pozitivním vlivu komunitního kompostování na vytváření vztahů na sídlišti, paní Dušana nemá čas. „Já jsem člověk, který je extrémně vytížený. Snažím se držet tu myš-

Je to taková aktivní žena, která se tím seberealizuje. Kromě předzahrádek má po sídlišti rozeseté truhlíky. Jiná paní u klepadla a u sušáku zasadila popínavé růže. Je tu řada lidí, kteří do toho tady

lenku kompostování, ale že bych si někde s někým u kávička vyměňovala zkušenosti nebo že by mi někdo přišel radit, jak se to dělá, to pro mě rozhodně není," vysvětluje.

Na otázku, co ještě sousedé (kromě kompostování) společně podnikají, říká: „S těmi lidmi, se kterými děláme kompostování, děláme jenom kompostování. Do kompostu ale přispívají také další sousedé z domu, kteří pracují na předzahrádkách. Ti si můžou ten materiál brát, ale protože průměrná doba naplnění jedné komory je u nás tři čtvrtě roku, maximálně rok, není kompost dost zralý na to, aby se dal použít na záhony. Jen v jedné komoře necháváme materiál dlouhou dobu, třeba tři roky. Tenhle kvalitní kompost končí právě na jedné z předzahrádek. Ostatní, kteří jej potřebují, si kupují kompost průmyslový.“

Také pěstitelská sousedská sekce, která se stará o několik různě koncipovaných předzahrádek, má podle paní Dušany pořad napilno: „Lidi, co se starají o předzahrádky, nevědí, kam dřív skočit. Zahrádka znamená celoroční záprah. Tak třeba v létě se to tu musí zalévat. To já už třeba večer zhasínám, kouknu z okna a vidím sousedku, jak tam ještě pořád nosí konve...

dávají vlastní čas a peníze, a zkrásňují to tu. Je to jejich investice do životního prostředí.“

Naše Lvovská

Komunitních kompostérů (a komunit kolem nich) jsou dnes po Praze (i po celých Čechách) desítky. Způsob, jakým fungují, se liší podle toho, kdo se kolem nich sejde. Z řepského sídliště se přesunme blíž do centra. Na Praze 10, nedaleko Kubánského náměstí v ulici Lvovská, najdeme další dva komunitní kompostéry SIVA.

Také ony mají kolem sebe komunitu nadšených kompostářů se správkyní Simonou Huitric, která popisuje místní situaci takto: „Naše čtvrt' je tvořená velkými bytovými domy s pruhy zeleně mezi nimi. Sem tam nějaké hřiště, ale ty velké plochy jsou vlastně k ničemu. Když jsme se sem před čtyřmi roky přistěhovali, žádné akce pro sousedy se tu nepořádaly a já jsem si říkala, že s tím musím něco udělat. Bylo krátce před volbami, což byl dobrý moment pro to oslovit radnici. Napsala jsem na Odbor životního prostředí a vedoucí pan Pecánek sem přišel na schůzku.

Měli jsme připravený seznam věcí, které jsme chtěli v té ulici změnit, a mimo jiné padlo i to, že by se sem hodil komunitní kompostér, protože to tu není uzavřené ve vnitrobloku a patří to městské části. Radnice rychle zareagovala, zrekonstruovali nám chodník, dali nám sem lavičky a přivezli dva komunitní kompostéry.“

Sousedům nové zákoutí představili v rámci akce Zažít město jinak, oživení komunity tu natáčela i Česká televize. Postupně se začali hlásit další a další zájemci o kompostování, takže v současné době jsou oba kompostéry na hraně kapacity. Komunita se postupem času proměňuje, jejím základem jsou teď hlavně mladé rodiny s dětmi. Vedle kompostérů sem přibýly i dva vysoké, schodovité záhonky, na kterých se komunitně pěstují rajčata a bylinky.

K chodu kompostérů Šimona Huitric říká: „Já osobně jsem nikdy předtím nekompostovala, takže se učím za pochodu metodou pokus omyl. Kdy přehazovat, jak vypadá kompost, když je zralý, a kdy je potřeba s jeho rozhazováním ještě počkat... Komunita se do práce aktivně zapojuje, i když lidi chodících aktivně přehazovat je o trochu méně než těch, co chodí vyhazovat bioodpad. Stálých přehazovačů mám asi deset, kompostovačů něco kolem třiceti. Kompostování jede jakoby samospádem.“

Toho, co se měla Šimona Huitric kromě technologie kompostování naučit, je ale víc. Po mateřské začala pracovat na úřadě městské části v oddělení strategického rozvoje a participace. Tady momentálně spolu s kolegy řeší, jak to na Praze 10 s komunitním kompostováním vypadá: „Ukázalo se, že komunikace úřadu se správci kompostérů je často pouze formální. A to teď chceme změnit. Na duben chystáme bezodpadovou kampaň, která by měla být věnovaná recyklaci, upcyklaci a dalším moderním trendům v nakládání s odpadem. V rámci ní připravujeme anketu, jejímž úkolem bude zmapovat dění kolem komunitních zahrad a kompostérů na Praze 10. Chystáme se navázat kontakt s aktivními lidmi v komunitách, zjistit, co potřebují, a začít je mezi sebou síťovat. Ve spolupráci se spolkem Ekodomov bychom chtěli správcům kompostérů v budoucnu poskytovat větší lidskou i odbornou podporu. Společně začínáme přemýšlet nad projektem, díky němuž by se místa kolem komunitních kompostérů postupně proměnila v malé zelené oázy, kde by se lidé mohli a chtěli potkávat.“ □